EIN CYMUNEDAU NI, EIN TRAFNIDIAETH NI

Maniffesto ar gyfer Mudiad Trafnidiaeth Gymunedol Cymru

cta
community transport association
CYMDEITHAS CLUDIANT CYMUNEDOL

Ein Gweledigaeth ar gyfer Trafnidiaeth Deg yng Nghymru

Mae trafnidiaeth yn seilwaith hanfodol i'n bywydau, yn unigol ac ar y cyd. Rydyn ni'n credu y dylai pawb allu defnyddio trafnidiaeth sy'n bodloni eu hanghenion; i'w galluogi i fynd i'w gwaith a'u gwersi, i gymdeithasu ac i gysylltu â'r bobl a'r llefydd sy'n annwyl iddynt, i gadw'n iach, i ofalu am eraill ac i gael gofal yn eu tro.

Yn anffodus, mae gormod o bobl yng Nghymru nad yw'r cyfleoedd hyn, gwaith, addysg, iechyd, na'r gymuned o fewn cyrraedd iddynt oherwydd diffyg trafnidiaeth hygyrch. Mae Senedd ddiwygiedig a Llywodraeth newydd Cymru yn rhoi inni gyfle unigryw i greu system drafnidiaeth newydd, decach sy'n gweithio i bob un ohonom, sy'n eiddo i bob un ohonom, ac sy'n cael ei siapio gan bob un ohonom, ar hynny ar sail mynediad teg i bawb. Rydym am i bob plaid wleidyddol ymuno â ni i ymrwymo i'r weledigaeth hon.

Denbighshire Dial a Ride

Beth yw Trafnidiaeth Gymunedol?

Atebion cymunedol i anghenion trafnidiaeth sydd heb eu bodloni ydy Trafnidiaeth Gymunedol. Mae elusennau lleol, grwpiau cymunedol a mentrau cymdeithasol ledled Cymru wedi camu i'r adwy i ddarparu gwasanaethau hygyrch, fforddiadwy a chynaliadwy sy'n darparu cysylltiadau hanfodol ac achubiaeth i bobl sy'n wynebu anfantais, tlodi ac anghydraddoldeb.

O fysys ym Mhen-y-bont ar Ogwr a gwasanaeth galw'r gyrrwr yn y Rhyl i glybiau ceir ym Machynlleth a chludiant i gleifion yn Llanelli, mae Trafnidiaeth Gymunedol yn gwasanaethu pob math o gymunedau, o'n dinasoedd mwyaf i'n pentrefi mwyaf anghysbell, a phobl o bob math, o bobl hŷn ac anabl i blant a phobl ifanc.

Mae Trafnidiaeth Gymunedol yn defnyddio pob math o ddulliau, o fysiau moethus, bysys a bysiau mini i feiciau, ceir a cherbydau aml-bwrpas, ac mae'n mynd â chi ar siwrneiau o bob math, i'r gwaith ac apwyntiadau gofal iechyd ac i ymweld â theulu a ffrindiau.

Pwy ydy'r Gymdeithas Trafnidiaeth Gymunedol?

Mae'r [Gymdeithas Trafnidiaeth Gymunedol] yn arwain mudiad Trafnidiaeth Gymunedol ffyniannus. Rydym yn cynorthwyo rhwydwaith o sefydliadau cymunedol sy'n datrys heriau lleol drwy ddatblygiadau arloesol, ffocws ac ymroddiad. Rydym yn elusen a leolir yn y DU, yn sefydliad aelodaeth ac yn gorff dynodedig sy'n rhoi trwyddedau.

Rydym yn cynnig cyngor, gwybodaeth a chefnogaeth arbenigol i dros 102 o aelodau yng Nghymru, ac i gymunedau sy'n ceisio datblygu eu darpariaeth drafnidiaeth eu hunain. Rydyn ni'n credu y dylai pawb allu cael gafael ar drafnidiaeth leol sy'n bodloni eu hanghenion, ni waeth pwy ydyn nhw na ble maen nhw'n byw.

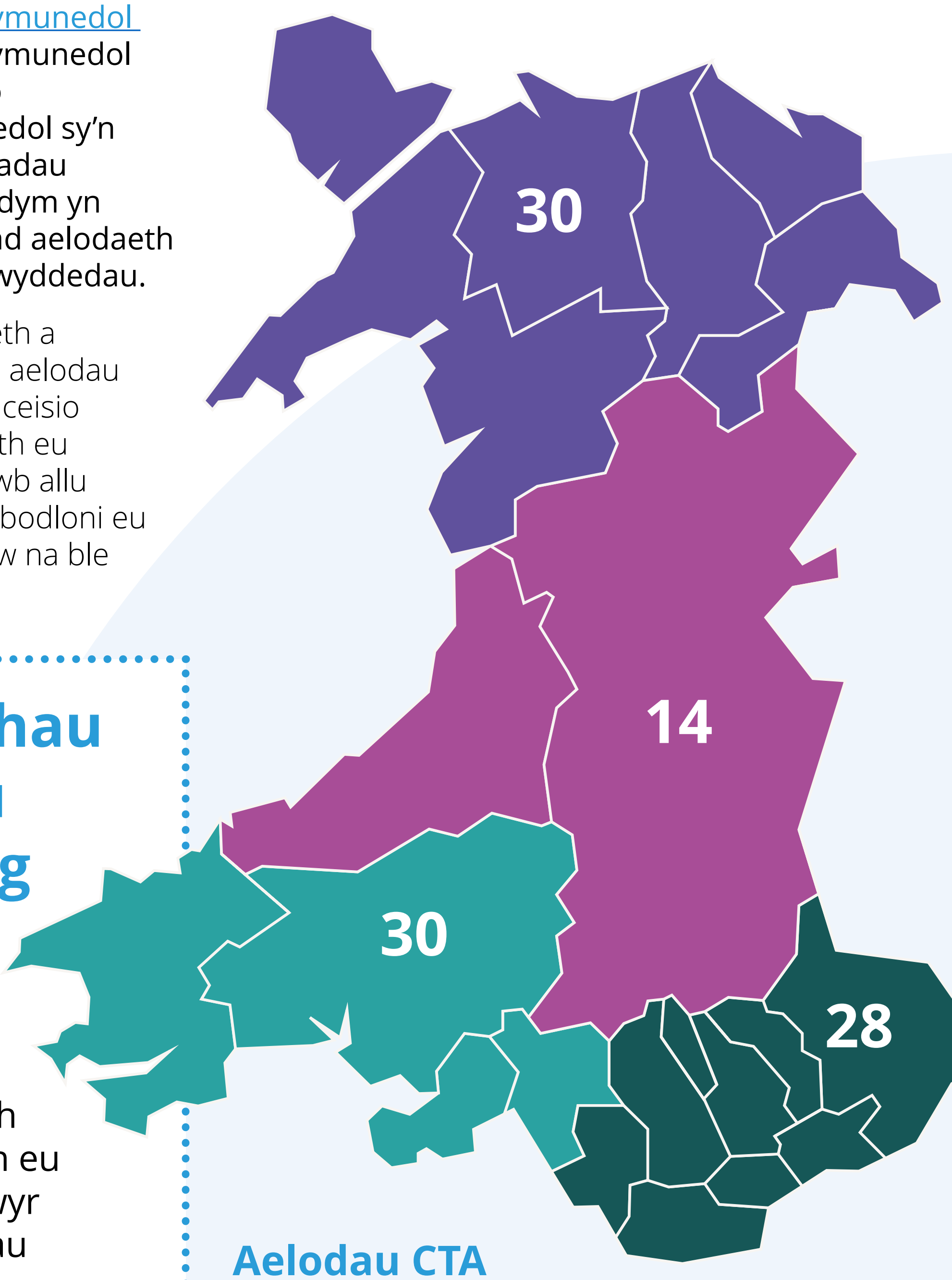

Ein Blaenoriaethau ar gyfer Sicrhau Trafnidiaeth Deg

Mae mudiad Trafnidiaeth Gymunedol Cymru yn galw ar Aelodau'r Senedd nesaf a Llywodraeth nesaf Cymru i wneud gwahaniaeth gwirioneddol a phendant yn eu hetholaethau ac i'w hetholwyr ar draws Cymru drwy sicrhau Trafnidiaeth Deg. Byddwn yn canolbwyntio ar y tri phrif faes hwn:

1. Buddsoddi mewn Atebion Cymunedol
2. Ei gwneud yn Haws i bobl gael Gafael ar Ofal Iechyd a Chymdeithasol
3. Rhoi Hwb i Weithredu Cymunedol er mwyn yr Hinsawdd

Aelodau CTA ar draws Cymru

Gogledd Cymru	30
Canolbarth Cymru	14
De-ddwyrain Cymru	28
De-orllewin Cymru	30

Buddsoddi mewn Atebion Cymunedol

Mae Trafnidiaeth Gymunedol yn rhoi hwb i economïau lleol ac yn cyfoethogi ac yn gwella lles cymunedau. Mae'n helpu pobl i ennill a gwario arian yn lleol drwy eu galluogi i fynd i'r ysgol, i'r coleg, i'r brifysgol ac i'r gwaith, yn ogystal ag i'r stryd fawr ac i ganol trefi. Mae'n creu cysylltiadau holl bwysig i bobl a lleoedd, gan chwalu'r rhwystrau sy'n cael eu creu gan leoliadau gwledig, tlodi, a gwybodaeth a llefydd nad ydynt o fewn cyrraedd hawdd. Mae'r drafnidiaeth yn aros dan berchnogaeth a rheolaeth leol ac yn creu swyddi o safon a chyfleoedd i wirfoddoli.

Ni welwyd erioed cymaint o alw am y gwasanaethau hygyrch a chynhwysol y mae ein haelodau yn eu darparu, ac eto mae llawer o weithredwyr yn ei chael hi'n anodd cadw eu gwasanaethau'n fforddiadwy i deithwyr oherwydd costau cynyddol gan gynnwys offer, tanwydd, llafur a cherbydau, a hanes hir o dan-ariannu.

Dolen Teifi

Rydym yn galw ar Aelodau'r Senedd a Llywodraeth nesaf Cymru i wneud y canlynol:

- **Rhoi cyllid teg ar gyfer Trafnidiaeth Gymunedol** drwy gyfrwng llywodraeth leol a chyrff cyhoeddus, a hwnnw'n gyllid aml-flwyddyn, sy'n cadw i fyny â chwyddiant, sy'n cyfrannu at gostau gweithredu craidd ac sy'n cynnig hyblygrwydd i weithredwyr. Rhaid i'r cyllid hwn fod yn dryloyw ac yn gyson ar draws Cymru wrth i ni ddilyn y 'Trywydd at Fasnachfreinio' a thu hwnt.
- **Ymestyn y Cynlluniau Teithio Rhatach Cenedlaethol yn wasanaethau Adran 19 priodol** er mwyn rhoi diwedd ar annhegwch y tocyn bws sy'n docyn mewn enw yn unig i lawer o bobl hŷn, pobl anabl a thrigolion gwledig.
- **Rhoi Dyletswydd Statudol ar Awdurdodau Lleol a Chyd-bwyllgorau Corfforedig i gysylltu â chymunedau** i fesur yr angen am drafnidiaeth a thrafod atebion posibl a fyddai'n llywio Cynllun Rhwydwaith Cymru, yn unol â'r 5 ffordd o weithio yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (2015).

Pam ei fod yn bwysig

Mae **84%** o fudiadau sector gwirfoddol Cymru yn poeni am eu cynaliadwyedd ariannol, gyda 38% yn ystyried cau yn ystod y 6-12 mis nesaf (CGGC 2024).

Mae pobl anabl yn gwneud **38%** yn llai o siwrneiau na phobl nad ydynt yn anabl. Byddai cau'r bwlch hygyrchedd trafnidiaeth yn llwyr i bobl anabl yn y DU yn arwain at fanteision o tua £72.4 biliwn y flwyddyn. (Motability Foundation, 2022).

Mae Trafnidiaeth Cymru yn rhagweld gwariant o **£716m** ar fysiau a threnau ar gyfer 2025/26. Mae'r cyllid craidd ar gyfer Trafnidiaeth Gymunedol drwy Lywodraeth Cymru wedi bod yn sefydlog ar tua **£1.5m** y flwyddyn ers dros ddegawd (TfC, 2025).

"Mae'n holl bwysig ein bod yn gefnogol i weithio mewn partneriaeth yn ein cymunedau ac yn buddsoddi mewn atebion sydd dan ofal y gymuned i fodloni anghenion lleol gan ein bod i gyd yn gwybod bod cysylltiadau trafnidiaeth yn achubiaeth i'n holl gymunedau gwledig, boed hynny er mwyn cynnal cysylltiadau cymdeithasol, mynd i apwyntiadau iechyd hanfodol neu fynd yn ôl ac ymlaen i'r gwaith neu i gael addysg. Mae trafnidiaeth yn un o anghenion hanfodol a sylfaenol pobl o bob oed yn ein cymunedau ac mae creu partneriaethau gwaith effeithiol gyda'r rheini sy'n gallu cysylltu'r dotiau yn holl bwysig i'r ffordd rydyn ni'n gwneud i'r atebion hynny ddigwydd."

Lyndsey Campbell-Williams, Prif Swyddog, Medrwn Môn (Cyngor Ynys Môn)

Partneriaeth Ogwen

Ei gwneud yn Haws i bobl gael Gafael ar Ofal Iechyd a Chymdeithasol

Mae Trafnidiaeth Gymunedol yn ysgafnu'r baich ar ofal cymdeithasol, yn cwtogi rhestrau aros y GIG ac yn atal oedi cyn rhyddhau cleifion o'r ysbyty. Mae'n helpu i atal unigrwydd ac unigedd, yn atal anghenion cymorth clinigol cynyddol, ac yn helpu pobl hŷn i fyw'n dda ac yn hirach yn eu cartrefi eu hunain.

Mae Trafnidiaeth Gymunedol yn galluogi pobl i gyrraedd y feddygfa, i fynd i weithgareddau cymunedol drwy bresgripsiynu cymdeithasol, i'r ysbyty a'r ganolfan ddydd; mae hyn oll yn gwella ansawdd eu bywyd, yn galluogi pobl i gadw eu hapwyntiadau ac yn arbed arian i drethdalwyr. Ac eto, ni chaiff y gwasanaethau hanfodol hyn eu hariannu'n ddigonol, ni chânt eu gwerthfawrogi ddigon ac mae ganddynt y gallu i wneud llawer mwy i helpu GIG Cymru ac Ymddiriedolaeth Gwasanaeth Ambiwlans Cymru i helpu ein cymunedau i fod yn iach a theimlo'n dda.

Green Dragon Community Transport

Rydym yn galw ar Aelodau'r Senedd a Llywodraeth nesaf Cymru i wneud y canlynol:

- **Sicrhau bod Byrddau Iechyd Lleol yn gweithio mewn partneriaeth â Thrafnidiaeth Gymunedol** i ddarparu amrywiaeth o wasanaethau cludo i gleifion nad ydynt yn achosion brys (NEPTS).
- **Integreiddio trafnidiaeth hygyrch mewn pecynnau gofal cymdeithasol cyfannol sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn** er mwyn galluogi pobl i fyw'n dda ac yn hirach yn eu cartrefi eu hunain.
- **Cynyddu'r defnydd ar Drafnidiaeth Gymunedol a'r cyllid ar ei chyfer drwy bresgripsiynau cymdeithasol ac atal** er mwyn rhoi hwb i iechyd a lles meddwl a chorfforol, mynd i'r afael ag allgáu cymdeithasol, unigrwydd ac unigedd, ac ymestyn hyd oes iach disgwyliedig pobl.

Pam mae hyn yn bwysig?

'Mi fyddai'n well gen i farw o ganser na gwneud y siwrnai'

- gwrthodwyd NEPTS i un o drigolion Gwent i fynd i apwyntiadau cemotherapi oherwydd ei bod angen i ofalwr fynd gyda hi. Mae hi bellach yn cael ei chefnogi gan brosiect Trafnidiaeth at Iechyd CTA (CTA 2024).

Rhagwelir mai pobl 65 oed neu hŷn fydd i gyfrif am bron i

chwarter cyfanswm poblogaeth Cymru

erbyn canol 2032, o'i gymharu â 21.5% yng nghanol 2022. Erbyn 2060, rhagwelir y bydd y boblogaeth 65 oed neu hŷn yng Nghymru yn cyrraedd dros filiwn (ONS, 2022).

Dywedodd dros chwarter

y rhai a ymatebodd i'r arolwg eu bod wedi colli apwyntiad iechyd neu wedi bod yn hwyr yn cyrraedd, oherwydd problemau gyda thrafnidiaeth (Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru, 2021).

Ceir bwlch o 17 mlynedd

mewn hyd oes disgwyliedig i fenywod sy'n byw yn ardaloedd mwyaf difreintiedig Cymru, o'i gymharu â'r rhannau lleiaf difreintiedig o'r wlad (Iechyd Cyhoeddus Cymru, 2022).

"Mae Dolen Teifi bellach yn darparu miloedd o siwrneiau sy'n ymwneud ag iechyd bob blwyddyn i bobl nad ydynt yn gallu defnyddio trafnidiaeth gyhoeddus, tacsis na gwasanaeth cludo cleifion y GIG. Ychydig flynyddoedd yn ôl yn unig, doedden ni'n darparu dim. Mae'r galw'n parhau i gynyddu, ac rydym yn llenwi'r bylchau dwfn a adawyd gan doriadau i'r ddarpariaeth statudol gan gynnwys newid y meini prawf cymhwyso, canslo trafnidiaeth y GIG ar y funud olaf, neu pan fo canoli gwasanaethau yn gorfodi pobl i wneud siwrneiau hirach sy'n amhosibl eu gwneud heb gymorth. Mae pob achos o ganslo/gwrthod yn erydu ymddiriedaeth, yn gwneud teuluoedd yn bryderus, ac yn ychwanegu beichiau ariannol, ac nid oes dim dewis ond galw ar y sector gwirfoddol.

Rydym eisoes yn rhoi cymhorthdal i wasanaethau statudol drwy oriau gwirfoddoli di-dâl, prisiau is drwy gymorthdaliadau, a chostau sefydliadol cudd. Mae rhywbeth mawr o'i le yma. Nid yw'n deg nac yn gynaliadwy disgwyl i'r sector gwirfoddol ysgwyddo cyfrifoldebau statudol heb fuddsoddiad priodol."

Rod Bowen, Swyddog Datblygu, Dolen Teifi (Ceredigion a Sir Gaerfyrddin)

Rhoi Hwb i Weithredu Cymunedol er mwyn yr Hinsawdd

Mae Trafnidiaeth Gymunedol yn mynd i'r afael â newid hinsawdd ac yn gefnogol i'r mudiad Pontio Teg i sero net, mae hyn yn hanfodol pan fydd dros 22% o aelwydydd Cymru yn byw mewn tlodi. Mae'n grymuso pobl i wneud dewisiadau teithio cynaliadwy drwy ddarparu bysiau lleol fforddiadwy a chynhwysol, ceir i'w rhannu a beiciau i'w rhannu mewn cymunedau trefol a gwledig, gan leihau'r siwrneiau mewn ceir preifat, llygredd aer ac allyriadau carbon yn rhai o'r cymunedau sy'n cael eu gwasanaethu leiaf yng Nghymru.

Ac eto, mae diffyg uchelgais a chefnogaeth gan y llywodraeth yn rhwystro gweithredu cymunedol er mwyn yr hinsawdd. Er mwyn osgoi gadael pobl ar ôl yn y cyd-ymdrechion i addasu i'r argyfwng hinsawdd a natur, mae angen Pontio Teg sy'n cefnogi pobl i sefydlu atebion trafnidiaeth sy'n cael eu darparu'n lleol, gyda buddsoddiad cynaliadwy mewn trafnidiaeth gymunedol sy'n cydnabod y gwerth a'r cyfraniad unigryw y mae Trafnidiaeth Gymunedol yn gallu ei wneud ac yn ei wneud.

Dolen Teifi

Rydym yn galw ar Aelodau'r Senedd a Llywodraeth nesaf Cymru i wneud y canlynol:

- ✓ **Ehangu opsiynau trafnidiaeth gynaliadwy cymunedol** ym mhob cymuned yng Nghymru.
- ✓ **Buddsoddi yn ymdrechion Trafnidiaeth Gymunedol i symud at fflydoedd heb allyriadau** a datblygu rhwydwaith gwefru cerbydau trydan Cymru mewn partneriaeth â'r mudiad Trafnidiaeth Gymunedol, er mwyn bodloni anghenion gweithredwyr lleol a'r cymunedau maen nhw'n eu gwasanaethu.
- ✓ **Sefydlu cronfa newydd ac amserlen glir** i annog Cyd-bwyllgorau Corfforedig ac Awdurdodau Lleol i neilltuo unwaith eto ofod ar ffyrdd i gynlluniau blaenoriaeth bysiau, palmentydd lletach, lonydd beiciau a llefydd i barcio beics ar y stryd, er mwyn galluogi mynediad teg at well dewisiadau i bawb.

Pam mae hyn yn bwysig?

Ar hyn o bryd, mae trafnidiaeth yn cyfrif am **16%** o'r holl allyriadau carbon yng Nghymru, a dyma'r sector sy'n allyrru'r lefelau nwyon tŷ gwydr trydydd uchaf (Llywodraeth Cymru 2021).

Mae un oedolyn mewn wyth wedi methu â gwneud siwrnai hanfodol - gan gynnwys i'r gwaith ac apwyntiadau iechyd - oherwydd na allent fforddio'r gost (Sefydliad Bevan, 2024).

Mae **61%** o bobl Cymru o blaid gweithredu mesurau sy'n rhoi blaenoriaeth i fysiau (CPT 2021).

Mae dros **75%** o fudiad Trafnidiaeth Gymunedol Cymru yn gweithredu ar newid hinsawdd, drwy drafnidiaeth i'w rhannu, llogi e-feiciau, tanwyddau amgen, a datgarboneiddio'u fflyd (CTA 2025).

"Nod ganolog Awel Aman Tawe ydy mynd i'r afael â'r argyfwng hinsawdd a chefnogi cymunedau cydnerth. Nid elfen ychwanegol ddymunol ydy gweithredu cymunedol ar newid hinsawdd; mae'n elfen hanfodol er mwyn cyrraedd ein nodau hirdymor a sicrhau dyfodol cynaliadwy i'n hardal.

Mae newid hinsawdd yn effeithio ar bawb, ond mae'r heriau a'r cyfleoedd penodol yn amrywio yn ôl lleoliad. Mae cynlluniau cymunedol fel ein un ni mewn sefyllfa unigryw i ddeall y cyd-destun lleol. Mae hyn yn golygu bod atebion yn cael eu teilwra'n unol ag anghenion penodol ein cymuned, gan roi sylw i faterion fel cael gafael ar drafnidiaeth wledig, bod yn agored i dywydd eithafol, neu ddiffyg adnoddau'n lleol. Pan fo'r gymuned yn gwneud ei rhan o'r gwaelod i fyny, maen nhw'n hawlio perchnogaeth a chyfrifoldeb dros y cynlluniau. Mae hyn yn cynyddu'n aruthrol y tebygolrwydd o lwyddiant a chynaliadwyedd hirdymor, gan fod yr atebion yn cael eu cyd-greu yn hytrach na'u gorfodi."

Sachá Petrie, Swyddog Datblygu Cymunedol, Awel Aman Tawe (Castell-nedd Port Talbot, Abertawe a Sir Gaerfyrddin)

O’r Weledigaeth i’r Realiti

Pan fydd atebion wedi’u gwreiddio yn anghenion y gymuned ac yn cael eu hysgogi ganddynt, mae’n bosibl ymateb i’r anghenion hynny y foment honno. Pan gaiff atebion eu dylunio gan ystyried y lefel uchaf o angen, yna maent yn hygyrch i bawb. Pan fuddsoddir mewn atebion cymunedol sy’n rhoi pobl o flaen elw, mae pob un ohonom yn elwa.

Yn y Gymdeithas Trafnidiaeth Gymunedol, nid chwilio am goeden arian hud ydyn ni. Yr oll a wnawn yw datgan bod anghenion pawb yn bwysig, ac rydyn ni’n credu y dylai Llywodraeth Cymru fod yn blaenoriaethu buddsoddiadau a chymorth mewn ffyrdd sydd o fudd i bob un ohonom. Mae hyn yn mynd y tu hwnt i wleidyddiaeth ac at wraidd cymunedau cryfach - mae mynediad cyfartal at drafnidiaeth yn rhan hanfodol o sicrhau mai Cymru yw’r lle gorau i fyw, y lle gorau i weithio, y lle gorau i gael eich magu a’r lle gorau i heneiddio.

Rhaid i Gymru sy’n addas ar gyfer y dyfodol gynnwys opsiynau trafnidiaeth hygyrch, cynhwysol, carbon isel sy’n ehangu cyfleoedd ac yn gwella siawns pawb mewn bywyd.

I drafod ymhellach neu i gael cymorth gan y Gymdeithas Trafnidiaeth Gymunedol ar sut gallai Trafnidiaeth Deg fod yn rhan o’ch Maniffesto chi ac mewn Rhaglen Lywodraethu bosibl i’r dyfodol, cysylltwch ar gemma@ctauk.org.

Welsh Border Community Transport

RWY'N YRRWR
GWIRFODDOL
I AM A VOLUNTEER
DRIVER

community transport association

CYMDEITHAS CLUDIANT CYMUNEDOL

0161 351 1475
wales@ctauk.org
www.ctauk.org

x.com/CTAUK1

facebook.com/CTAUK1

linkedin.com/company/community-transport-association-uk

© CTA 2025
Sefydliad Corfforedig Elusennol a gofrestrwyd yng Nghymru a Lloegr (1002222)